

Damir Barbarić (Hrsg.), Platon über das Gute und die Gerechtigkeit - Plato on Goodness and Justice - Platone sul Bene e sulla Giustizia

Šegedin, Petar

Source / Izvornik: **Prolegomena : Časopis za filozofiju, 2005, 4, 257 - 260**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:261:238849>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Institute of Philosophy](#)

skoj teoriji spoznaje, strpljivo je i čvrsto podupirući Bohrovim *izvornim* tekstovima.

Ova pak je rekonstrukcija dosegnuta na rijetko pregledan i razumljiv način, bez da se mnoga nejasna mjesta Bohrovih misli razrješuju u stilu stare (ali u današnje doba ništa manje zlorabljene) alkemičarske poslovice *obscurum per obscurius, ignotum per ignotius*. Ovo je čini dostupnom i onima koji se nikada nisu susreli sa suvremenom fizikom, a zainteresirani su za njezine filozofijske pouke. Osim toga, uz raščlambu Bohrove filozofije knjiga nudi i kompetetno napisan Bohrov životopis i referentan pregled njegova općenitog doprinosa fizici, kao i analizu šireg filozofijskog konteksta Bohrovih misli. Također, ona nudi i marljivo sastavljenu bibliografiju izvornih Bohrovih tekstova filozofske naravi.

Naposljetku, uzevši sve ovo u obzir, lako se složiti sa mislima profesora Lelasa, pretisnutima na koricama knjige, da knjiga *Nesjedinljivo znanje* predstavlja kreativnu, originalnu i kritičku rekonstrukciju Bohrovih ideja. Uz jedini postojeći prijevod Bohra na hrvatski jezik (u Vukeljenu prijevodu), *Atomna teorija i opis prirode* (ArTresor, Zagreb 2001), te uz gotovo u cijelosti prevedena Heisenbergova djela filozofijske naravi u izdanju kuće Kru-Zak iz Zagreba, knjiga *Nesjedinljivo znanje* predstavlja nezaobilaznu literaturu ne samo zainteresiranima za Bohrov autentičan doprinos teoriji spoznaje, već i onima zainteresiranima za razumijevanje znanosti i ljudskog znanja posve općenito. Poglavitito u 'postmodernom' vrijeme, kada se prečesto *ad hoc* i bez istinskog razumijevanja potežu imena poput Bohra i Heisenberga u najrazličitijim prigodama, jedan ovakav odgovoran i ozbiljan povrtak izvorima kakav nudi knjiga *Nesjedinljivo znanje* i više je nego potreban.

Boris Kožnjak

Zavod za povijest, filozofiju i sociologiju znanosti
Prirodoslovno-matematički fakultet, Fizički odsjek
Bijenička cesta 32, HR-10000 Zagreb
bkoznjak@phy.hr

Damir Barbarić (Hrsg.), *Platon über das Gute und die Gerechtigkeit – Plato on Goodness and Justice – Platone sul Bene e sulla Giustizia*, Königshausen & Neumann, Würzburg 2005, 275 str.

U programu njemačke izdavačke kuće Königshausen & Neumann tiskana je knjiga pod naslovom, u hrvatskom prijevodu, *Platon o dobru i pravednosti*. Knjiga obuhvaća tekstove dvadeset referata, koji su izlagani na istoimenom filozofijskom simpoziju, održanom u palači Matice hrvatske u Zagrebu od 4.

do 6. ožujka 2004. godine. Skup je organizirala Udruga za promicanje filozofije (Zagreb) pod pokroviteljstvom Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, a u suradnji s Odjelom za filozofiju Matice hrvatske (Zagreb), Gradskim uredom za kulturu (Zagreb) i Talijanskim kulturnim institutom (Zagreb). Simpozij je okupio neke od danas najistaknutijih europskih istraživača Platonova filozofiranja i tako nastavio slijed mjerodavnih skupova o Platonovoj filozofiji, koji su u posljednjih nekoliko godina održani u Lichtensteinu, Pragu, Barceloni i Ateni. Službena trojezična skupa pritom je zadržana i u knjizi, tako da su radovi objavljeni na njemačkom, engleskom i talijanskom jeziku.

Članci u knjizi ugrubo se tematski mogu podijeliti u tri grupe. Prva grupa ima za temu promišljanje dobra i pravednosti u širem kontekstu Platonova filozofiranja, odnosno u kontekstu grčkoga mišljenja u cjelini. Knjigu tako otvara članak Aleša Havličeka "Ist die 'gerechte' Handlung gerecht?" Havliček polazi od postavke da se u *Politeji* radi o *insceniranju*, unutar kojega izlaze na vidjelo kako stajališta sudionika dijaloga tako i samog Platona. Odlučujući Havličekov uvid je da se bit odnosa između Dobra i pravednosti ostvaruje u dijalektičkom umijeću, koje pravedno djelovanje i pravedni bitak uključuje u hermeneutičkom krugu. Riječ je naime o tome da je pravednikovo djelovanje pravedno i obratno, samo kroz uspostavu harmonije i jedinstva duše, a to se pak postiže dijalektičkim umijećem. Slijedi referat Francija Zorea "Platonic Understanding of Justice. On *dikē* and *dikaïosynē* in Greek philosophy". Izlažući etimologijsku pozadinu riječi *dikē* i *dikaïosynē* te njihovo značenje u arhajskom pjesništvu i filozofiranju s jedne, a u osloncu na pojedina mjesta Heideggerova filozofiranja, s druge strane, Zore u svom prilogu pokazuje dobro i pravednost kao primarno ontologijske kategorije. Damir Barbarić za ishodište svojega referata pod naslovom "Warum entflieht das Gute ins Schöne?" uzima poznato mjesto s kraja *Fileba*, na kojem stoji da se ono dobro povlači u ono lijepo. Svoja promišljanja Barbarić temelji na interpretaciji cjeline *Fileba*, unutrašnjem odnosu triju usporedbi iz *Politeje*, određenju bića kao moći (*dynamis*) iz *Sofista* te interpretativnim povezivanjima s pojedinim mjestima *Simpozija* i *Fedra*, pri čemu se središnjim momentom pokazuje sveza Dobra i života. Valentin Kalan u članku "*Tēs dikaïosynēs hēliē noēte*. Platon und das vorplatonische Rechtsdenken" ukazuje na odnos razumijevanja pravednosti u Antifonta, Tukidida i Platona. U vrlo zanimljivu referatu "Die Sorge um die Seele. Zur Entdeckung der moralischen Bedeutung von 'gut' in Platons Frühdialogen" Jörg Jantzen iz Platonove postavke o *epimeleia tes psychēs* pokušava izvesti tezu o sebeuvjetujućoj naravi onoga ljudskog. Christopher Rowe pak u svojem se izlaganju "The Good and Just in Plato's *Gorgias*" bavi etičkim problemom opravdanosti kazne u okviru *intelektualistički* razumljene sokratovske pozicije: je li kazna učinkovita i opravdana ukoliko ljudi misle da znaju što je za njih dobro te stoga ne mogu ni griješiti? Referat Waltera Mescha "Marionette Mensch und ganze Tugend. Zur Bedeutung eines Gleichnisses aus Platons

Nomoi” ima za temu unutrašnji odnos Platonovih iskaza o vrlini iz *Politeje* i *Zakona*. Preciznim promišljanjima Mesch taj odnos uspijeva rasvijetliti na temelju poznate usporedbe čovjeka s tragičkom lutkom u rukama bogova iz *Zakona*.

Sljedećih nekoliko članaka tematski je strože ograničeno na problematiku tumačenja i razumijevanja odnosa dijalektike, pravednosti i ideje Dobra s obzirom na sam Platonov tekst. U članku “Platons Liniengleichniss und die Frage der Hypotheseis. Erprobung eines neuen Paradigmas” Reiner Thurnher izlaže svoja promišljanja dijalektike kao puta (*methodos*) iz *dianoiaie* u *noesis* te s tim povezana pitanja hipotetičnosti znanosti. Njegova poticajna interpretacija temelji se na postavci prema kojoj su predmeti *donjih* dijelova mislivog i vidljivog odsječka crte zapravo *slike u jeziku*. Vassilis Karasmanis u referatu “Dialectic and the Argument on Justice in Plato’s *Republic*” pokušava pokazati primjenu dijalektičke argumentacije pri izvodenju pravednosti u *Politeji*. Zajednički referat “The Analogy of Good and the Source of Different Kinds of Analogy (Plato, *Resp.* 506d6–508c2)” Enrica Bertija i Laurette Seminare donosi temeljitu i preciznu analizu ključnoga mjesta *Politeje* (*Resp.* 506d6–508c2). Irina Deretić za ishodište svojega referata “Doppelte Paradoxa. Platon über die Idee des Guten” uzima ontološki (ideji Dobra se ne može pripisati bitak) i epistemologijski (ideja Dobra je *megiston mathema*) aspekt paradoksa koji slijedi iz predontologijskog određenja ideje Dobra (*epekeina tēs ousias*) te pokušava pokazati mogućnost spoznaje Dobra u obliku zaključivanja o njemu. Rafael Ferber, pripadnik tzv. tübingske škole, u članku “Ist die Idee des Guten nicht transzendent oder ist sie es doch? Nochmals Platons *epekeina tēs ousias*” nastoji obraniti i dokazati transcendentnost ideje Dobra u odnosu na bitak. Svoju argumentaciju Ferber zasniva s jedne strane na lingvističkom (u *Politeji* stoji da je ideja Dobra “drugo i još ljepše od toga”, odnosno od znanja i istine), a s druge na logičko-filozofijskom argumentu (tom naime da *explanans* prema Aristotelu mora biti nešto drugo od *explanandum*). Interpretaciju noetičke spoznaje Dobra u smislu mističkoga iskustva temom svojega referata “The Mystical Experience of the Idea of the Good in Plato” učinio je Vladimir Cvetković.

Treću i zaključnu grupu čine referati koji su tematski usmjereni na šire razmatranje pojedinih aspekata Platonova filozofiranja, te na povezivanje s drugim misliocima. Marko Petrak u članku “The Platonic Foundations of the Definition of Justice in the Classical Roman Law” nastoji pokazati da Ulpijanovo određenje pravednosti (*iustitia est constans et perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi*) nema ishodište u tradiciji stoičkog filozofiranja, što je inače općenito prihvaćena teza, već u platoničkim *Definicijama* i, štoviše, u samoj prvoj knjizi *Politeje*. U svojem referatu “Die Sonne als Sprössling des Guten. Das Schicksaal eines platonischen Gleichnisses im Renaissance-Neuplatonismus” Erna Banić-Pajnić izlaže osnovne aspekte Ficinove interpretacije i razumijevanja Platonove poredbe sa suncem. Mihaela Girardi-Karšulin u referatu “Petrićs Auslegung des Liniengleichnis-

ses” piše o platoničkim promišljanjima Frane Petrića, tj. o njegovoj interpretaciji poredbe o crti u sklopu kritike Aristotela. Luka Boršić u članku “Machiavelli between Trasymachus and Socrates” pokušava povezati bitne odrednice Machiavellijeva djela *Il principe* s postavkama prve knjige *Politeje*. O interpretaciji Platonova filozofiranja u kontekstu Gadamerovih, Popperovih i Heideggerovih promišljanja izlaže u referatu “Platone vexata quaestio. L’interpretazione platonica di Gadamer contraposta a quelle di Heidegger e di Popper” Giuseppe Girgenti.

Karen Gloy u zanimljivu članku “Platon – Vordenker der Postmoderne. Erkenntnistheoretische Fundierung der Ethik” promišlja temeljne momente Platonova filozofiranja u kontekstu predstojećega globalnog svjetskog društva. U tom smislu Gloy, tek naoko paradoksalno, Platonova kasna promišljanja o mnoštvu (*Parmenid*) i spletu rodova (*Sofist*) dovodi u svezu sa spoznajnoteoretski utemeljenom etikom pravednosti Jean-François Lyotarda (*Le différend*). Knjiga završava referatom Güntera Figala “Dekonstruktion und Dialektik”. U njemu Figal, polazeći od Derridaove dekonstrukcije metafizike, pokušava pokazati dekonstruktivnost u okviru jezika i jezikovanja razumljene Platonove dijalektike. Ta dekonstruktivnost je međutim, za razliku od one koju postavlja i izvodi Derrida, nužno ograničena unutrašnjom svezom s naravi stvari koja se dijalektično iskazuje. Knjiga završava životopisima autora.

Naposljetku treba reći da su svi prilozi u knjizi vrlo visoke stručne razine i predstavljaju recentna promišljanja Platonova filozofiranja. Stoga će zasigurno biti poticajni i korisni istraživanju Platona kako u nas tako i vani. Filozofijski susreti popraćeni izdanjima ovakve vrste bez sumnje stavljaju Zagreb i Hrvatsku uz bok europskim filozofskim središtima.

Petar Šegedin

Institut za filozofiju
Ulica grada Vukovara 54, HR-10000 Zagreb
petar.segedin@du.htnet.hr

Milivoj Solar, *Uvod u filozofiju književnosti*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb 2004, 399 str.

Projekt objavljivanja *Izabranih djela Milivoja Solara* kojeg je pokrenula izdavačka kuća Golden marketing-Tehnička knjiga svojevrсно je priznanje višedesetljetnom znanstveno-istraživačkom radu Milivoja Solara, jednog od vodećih hrvatskih teoretičara književnosti.

Druga knjiga od planiranih deset je *Uvod u filozofiju književnosti*, proširenoga sadržaja istoimene knjige prvi put objavljene u biblioteci Tekla, SC,